

Predgovor

Suvremena (postmoderna) promišljanja o djetetu i djetinjstvu u velikoj mjeri mijenjaju i modificiraju percepciju djetinjstva, dijelom se i odmičući od razumijevanja djetinjstva isključivo kao razvojne faze, približavajući se poimanju djetinjstva kao društvenog konstrukta ovisnog o vremenu, prostoru i kulturi. Sukladno tome i predodžba djeteta se transformira od pasivnog entiteta koji treba tjelesnu i emocionalnu zaštitu do aktivnog društvenog faktora koji ima potrebu aktivno sudjelovati u svemu što ga okružuje. Društvene i humanističke znanosti ovakvom promjenom odgojne i obrazovne paradigme te percepcije djeteta i djetinjstva pronašle su svoj zajednički interes u interdisciplinarnom dijalogu koji ponajbolje interpretira, osvjetljuje i konceptualizira djetinjstvo. Suvremena literatura istražuje djetinjstvo s pozicija izuzetne znanstvene kompleksnosti, ipak dajući primat multidisciplinarnim znanstvenim i epistemološkim pozicijama. Upravo je to osnovna misao serijskih publikacija pod nazivom *Rethinking Childhood* koje nastaju u suradnji dviju visokoobrazovnih institucija Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru i Pedagoškog fakulteta Sveučilišta u Mariboru. Monografije se žele smjestiti u širi kontekst suvremenih istraživanja djetinjstva, pritom okupiti stručnjake iz različitih područja (iz različitih kultura) koji se iz različitih perspektiva bave djetinjstvom kao istraživačkim predmetom. Znanstvena monografija koja je pred nama propituje veze dvaju koncepata, djetinjstva i prostora. Usmjerena je na utjecaj djeteta na prostor i prostora na dijete i djetinjstvo. Važnost prostora i prostornosti moguće je prepoznati u različitim znanstvenim disciplinama (pedagogiji, psihologiji, sociologiji, filologiji, filozofiji, povijesti, antropologiji, kulturnim studijima i studijima djetinjstva), kao i u polju umjetnosti. Preosmišljavajući kategorije prostora te ih povezujući s djetetom i djetinjstvom u znanstvenim raspravama otvorili su se zanimljivi uvidi u fenomene prostora i prostornosti – počevši od stvarnih (fizičkih) prostora, preko mentalnih i emocionalnih prostora djeteta do konstruiranih (društvenih) prostora djetinjstva. Važno je istaknuti da se koncepti prostora koje vezujemo za dijete i djetinjstvo promatraju kao kulturni konstrukti određenog vremena. Monografija sadrži 27 znanstvenih radova, od toga 16 izvornih znanstvenih radova, 9 prethodnih priopćenja, te 2 pregledna rada. Radovi su podijeljeni u četiri (različite) tematske cjeline: Interpretativni potencijali prostora u književnosti i kulturi, Prostorna značenja u jeziku i filmu, Duhovni, virtualni i stvarni prostori u odgoju i obrazovanju, Prostori u igri i umjetnosti. Svaka od cjelina fokusirana je na određene znanstvene discipline unutar koje pratimo argumentiranu raspravu istraživača sličnih znanstvenih profila, a u cjelini strukturirajući multidisciplinarni i holistički pristup

prostornosti djetinjstva, pritom nudeći zanimljiv i poticajan odnos djeteta (djetinjstva) i prostora. Svi su radovi prošli pojedinačni recenzentski postupak (dvostruko slijepu recenziju). U recenzentskom postupku sudjelovali su recenzenti iz različitih tuzemnih i inozemnih visokoškolskih institucija (ukupno 68 recenzenata) kojima od srca zahvaljujemo, njihov je popis na kraju monografije. Zahvaljujemo recenzenticama monografije u cjelini Mojci Kukanja Gabrijelčič s Pedagoškog fakulteta Sveučilišta u Primorskoj (Slovenija) te Jeleni Marković s Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu (Hrvatska) na pomnom čitanju i korisnim sugestijama. Zahvaljujemo i autorima na vrijednim priložima bez kojih zasigurno ne bi bilo monografije, ali i svima onima koji su sudjelovali u njezinu konačnom nastanku, a bilo ih je mnogo. S istom željom kao i s prvom monografijom u nizu pod nazivom *Rethinking Childhood* zaključujemo je te je predajemo znanstvenoj zajednici u nadi da će ona pronaći svoje čitatelje i da će se ovaj plodonosni znanstveni dijalog nastaviti i dalje kao prepoznatljivost dviju institucija, Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru i Pedagoškog fakulteta Sveučilišta u Mariboru.

Urednici
Zadar, lipanj 2024.

Foreword

Contemporary (postmodern) reassessments of children and childhood have significantly altered and modified the perception of childhood in general, partly by moving away from understanding childhood solely as a developmental stage. Instead, the contemporary perspectives approach the conception of childhood as a social construct that is dependent on time, place, and culture. Correspondingly, the representation of the child has transformed from that of a passive entity in need of physical and emotional protection to an active social agent who seeks to engage actively with their surroundings. This shift in the educational paradigm and the perception of the child and childhood has led social and human sciences to find a shared interest in an interdisciplinary dialogue that best interprets, illuminates, and conceptualizes childhood. Recent literature explores childhood from an angle of exceptional scientific complexity, while still prioritizing multidisciplinary scientific and epistemological approaches. This is the central theme of the series of publications titled “Rethinking Childhood,” which comes as a result of the collaboration between two higher education institutions: the Department of Teacher and Preschool Teacher Education at the University of Zadar and the Faculty of Education at the University of Maribor. The monographs aim to position themselves within the broader context of contemporary childhood studies, bringing together experts from various fields and cultures who examine childhood from different perspectives. This scientific monograph explores the interrelationships between two concepts: childhood and space. It focuses on the influence of the child on space and, conversely, the influence of space on the child and childhood. The significance of space and spatiality can be recognized across various scientific disciplines, including pedagogy, psychology, sociology, philology, philosophy, history, anthropology, cultural studies, and childhood studies, as well as within the arts. By rethinking spatial categories and linking them with the concepts of child and childhood in scientific discussions, we find intriguing insights into the phenomena of space and spatiality – ranging from real (physical) spaces to the mental and emotional spaces of the child, and extending to the constructed (social) spaces of childhood. It is crucial to highlight that the concepts of space associated with the child and childhood are viewed as cultural constructs specific to a particular time. Scientific monograph consists of 27 scientific papers, including 16 original research papers, 9 pilot study papers (preliminary communications), and 2 review papers. The papers are divided into four thematic sections: Interpretative Potentials of Space in the Context of Literature and Culture; Spatial Meanings in Language and Film; Spiritual, Virtual, and Real

Spaces in Education; and Spaces in Play and Art. Each section focuses on specific scientific disciplines, where researchers of similar profiles engage in reasoned discourse, structuring a multidisciplinary and holistic approach to childhood spatiality, while providing an engaging perspective on the relationship between children (childhood) and space. All papers underwent individual double-blind peer-review process, which involved reviewers from various domestic and international higher education institutions (a total of 68 reviewers), whose names are gratefully acknowledged at the end of the monograph. We would also like to thank the reviewers of the monograph as a whole, Mojca Kukanja Gabrijelčič from the Faculty of Education of the University of Primorska (Slovenia) and Jelena Marković from the Institute of Ethnology and Folklore Research in Zagreb (Croatia), for their careful reading and valuable suggestions. We also extend our gratitude to the authors for their valuable contributions without which the monograph would not have been possible, and to all those who participated in its final production, for there were many. Wishing this monograph a fate similar to the inaugural monograph from the series titled “Rethinking Childhood,”, we conclude it and present it to the scientific community, hopeful that it will find its readership and that this fruitful scholarly dialogue will continue as a defining feature of the two institutions: the Department of Teacher and Preschool Teacher Education at the University of Zadar and the Faculty of Education at the University of Maribor.

Editors
Zadar, June 2024